

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras (przewodniczący)

SSN Jacek Błaszczyk

SSN Małgorzata Gierszon (sprawozdawca)

Protokolant Katarzyna Gajewska

w sprawie **M. M., G. K., K. K. i K. S.** skazanych za przestępstwa z art. 258 § 3 k.k. i inne,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 12 marca 2024 r.,
z urzędu, w związku z sygnalizacją skazanego, kwestii zaistnienia warunków do
wznowienia z urzędu postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu
Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 16 kwietnia 2019 r., sygn. akt II AKa 29/18,
zmieniającego wyrok Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu z dnia 24 maja 2017 r.,
sygn. akt II K 11/14,

**1. na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.
wznawia z urzędu postępowanie karne zakończone prawomocnym
wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 16 kwietnia 2019
r., sygn. akt II AKa 29/18 zmieniającym wyrok Sądu Okręgowego w
Tarnobrzegu z dnia 24 maja 2017 r., sygn. akt II K 11/14;**

**2. uchyla wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 16
kwietnia 2019 r., sygn. akt II AKa 29/18, co do: M. M. odnośnie
rozstrzygnięcia o utrzymaniu w mocy wyroku Sądu Okręgowego
w Tarnobrzegu, za wyjątkiem tej jego części, która odnosi się do**

czynów jemu zarzucanych w pkt IX i X aktu oskarżenia (pkt XXXI części dyspozytywnej tego wyroku) oraz na podstawie art. 435 k.p.k. w zw. z art. 545 § 1 k.p.k. – G. K., K. K. oraz K. S. i przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Rzeszowie do ponownego rozpoznania – w tym zakresie;

3. wydatkami postępowania wznowieniowego obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu z dnia 24 maja 2017 r., sygn. akt II K 11/14, M. M. został skazany za: popełnienie w warunkach ciągu przestępstw z art. 91 § 1 k.k. pięciu przestępstw, w tym trzy z art. 286 § 1 k.k. i z art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., jedno – nadto – w zw. z art. 275 § 1 k.k. i jedno z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k.; za popełnienie w warunkach ciągu przestępstw z art. 91 § 1 k.k. sześciu przestępstw z których dwa z art. 286 § 1 k.k. i art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. dwa z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. i art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., jedno z art. 286 § 1 k.k. i art. 297 § 1 k.k. i art. 284 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. i jedno z art. 286 § 1 k.k. i art. 297 § 1 k.k. i art. 270 § 1 k.k. i art. 275 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k.; za popełnienie przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. i art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k.; za popełnienie przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. i art. 284 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k.; za popełnienie przestępstwa z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. i art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k.; za popełnienie przestępstwa z art. 224 § 2 k.k.; za popełnienie przestępstwa z art. 284 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k.; za popełnienie przestępstwa z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. za popełnienie przestępstwa z art. 276 k.k.; za popełnienie przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. - na karę łączną 6 lat pozbawienia wolności oraz karę łączną grzywny

w wysokości 400 stawek dziennych, przy ustaleniu wysokości jednej stawki dziennej na kwotę 30 zł. Sąd nadto orzekł wobec M. M. o obowiązku naprawienia szkody wymienionym w pkt XXX wyroku podmiotom, a także uniewinnił M. M. od dokonania dwóch zarzucanych mu przestępstw: z art. 258 § 1 k.k. oraz z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. i art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k..

Tym samym wyrokiem zostali nadto skazani: G. K., za dokonanie przestępstw: z art. 258 § 3 k.k.; z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. i art. 297 § 1 k.k. i art. 271 § 3 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. oraz z art. 270 § 1 k.k. i art. 275 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. – na karę łączną 4 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności; K. K. za dokonanie przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. i art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. oraz przestępstwa z art. 271 § 1 i 3 k.k. i art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. – na karę łączną 6 lat pozbawienia wolności i karę łączną grzywny w wymiarze 400 stawek dziennych, przy ustaleniu wysokości jednej stawki dziennej na kwotę 150 zł; K. S., za dokonanie przestępstwa z art. 258 § 3 k.k. oraz z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. i art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. – na karę łączną 3 lat pozbawienia wolności oraz karę łączną grzywny w wymiarze 250 stawek dziennych, przy ustaleniu wysokości jednej stawki dziennej na kwotę 100 zł. Natomiast D. K. przywołanym wyrokiem Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu uniewinnił od popełnienia dwóch zarzucanych jej przestępstw: z art. 258 § 1 k.k. oraz z art. 18 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. i art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, wyrokiem z dnia 16 kwietnia 2019 r., sygn. akt II AKa 29/18, po rozpoznaniu apelacji: obrońcy M. M. oraz obrońców G. K., K. K., K. S., a także apelacji wniesionej przez prokuratora na niekorzyść M. M. i D. K. i na korzyść G. K., w zakresie rozstrzygnięć dotyczących M. M. utrzymał zaskarżony wyrok w mocy. Dokonał jego zmiany co do G. K., K. K. i K. S. obniżając kwoty, do których uiszczenia zostali zobowiązani na rzecz pokrzywdzonych tytułem częściowego naprawienia szkody. W pozostałym zakresie – odnośnie przywołanych oskarżonych, a także D. K. - zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Skazany M. M. w swoim piśmie, które wpłynęło do Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie w dniu 30 czerwca 2023 r., wniósł o przeprowadzenie kontroli dotyczącej sędziego X.Y. zasiadającego w składzie rozpoznającym jego sprawę. Uzasadniając wniosek podał, że ów sędzia był członkiem KRS, pełnił jednocześnie funkcje kierownicze oraz był Sędzią delegowanym. Te okoliczności sprawiają jego zdaniem, że sędzia, jako delegowany i pełniący tak liczne funkcje, nie powinien być orzekać w jego sprawie. Wnioskodawca zwrócił również uwagę, że Sąd Najwyższy w podobnych sytuacjach wydawał orzeczenia o uchyleniu wyroku i wznowieniu postępowania. W kolejnych swoich pismach podtrzymywał te twierdzenia i ponawiał wymienione wcześniejsze wnioski. Podnosząc także okoliczność, że sędzia Y. – w jego sprawie - „z uwagi na ilość pełnionych funkcji nie był w stanie rzetelnie orzekać”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Rozpoznając wniesione przez skazanego pismo, sporządzone w dniu 27 czerwca 2023 r., Sąd Najwyższy potraktował je jako sygnalizację okoliczności mających znaczenie dla podjęcia decyzji o wznowieniu postępowania z urzędu. Rozważając tę sygnalizowaną w piśmie kwestię dotyczącą nieprawidłowego składu orzekającego, który rozpoznawał sprawę skazanego w Sądzie odwoławczym, należało uznać, że wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 16 kwietnia 2019 r., sygn. akt II A Ka 29/18, dotknięty jest uchybieniem określonym w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Zgodnie z dyspozycją art. 542 § 3 k.p.k. stwierdzenie tego uchybienia musiało skutkować wznowieniem postępowania z urzędu. Niczego w tym zakresie nie zmienia to, że wymieniony wyżej wyrok był przedmiotem kontroli kasacyjnej w sprawie o sygn. akt IV KK 127/20, w której Sąd Najwyższy, postanowieniem z dnia 2 lutego 2021 r., oddalił kasację obrońcy skazanego jako oczywiście bezzasadną. Nie ma wpływu na wydaną decyzję także okoliczność, że wcześniej złożone przez skazanego wnioski o wznowienie postępowania dotyczące innych okoliczności doprowadziły do wydania postanowienia o oddaleniu wniosku jako oczywiście bezzasadnego (postanowienie SN z dnia 14 lipca 2021 r., IV KO 49/21), zarządzenia o braku stwierdzenia podstaw do wszczęcia postępowania o wznowienie z urzędu (zarządzenie z dnia 5 lutego 2021 r., IV KO 121/19), zarządzenia o odmowie przyjęcia wniosku (zarządzenie z dnia 17 listopada 2021 r., IV KO 89/21).

Lektura złożonych przez skazanego pism oraz wydanych orzeczeń prowadzi do wniosku, że kwestia nienależytej obsady Sądu odwoławczego w związku z udziałem w jego składzie sędziego X.Y. nie była w nich podnoszona. W kasacji zarzucono naruszenie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. oraz art. 101 k.k. (błędnie podanego jako art. 101 k.p.k.), gdyż zdaniem obrońcy doszło do przedawnienia karalności zarzucanych M. M. czynów.

Jak wynika zatem z akt sprawy, w wydaniu wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 16 kwietnia 2019 r. brał udział X.Y., sędzia Sądu Rejonowego w J., orzekający na podstawie delegacji Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 stycznia 2018 r., zgodnie z którą, na podstawie art. 77 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 23 z późn. zm.), delegowano go z dniem 1 lutego 2018 r. do pełnienia obowiązków sędziego w Sądzie Apelacyjnym w Rzeszowie „na czas pełnienia funkcji prezesa Sądu Okręgowego w Rzeszowie” (k. 58 akt SN).

W myśl utrwalonego już obecnie w orzecznictwie Sądu Najwyższego stanowiska, wyrażonego po raz pierwszy w wyroku z dnia 25 maja 2021 r., IV KK 70/21, a następnie potwierdzonego w szeregu orzeczeń (np. wyroki: z dnia 6 lipca 2021 r., IV KK 295/21; z dnia 25 sierpnia 2021 r., IV KK 152/21; z dnia 2 września 2021 r., V KS 24/21; z dnia 9 września 2021 r., IV KK 384/21; z dnia 16 września 2021 r., IV KK 256/21; z dnia 3 marca 2022 r., III KK 454/21 czy też postanowienie składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2022 r., I KZP 10/22) delegowanie sędziego w oparciu o podstawę prawną z art. 77 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych do orzekania w innym sądzie na "czas pełnienia funkcji" prezesa albo wiceprezesa sądu powszechnego, stanowi rodzaj delegacji, który nie znajduje umocowania w ustawie i nie wywołuje skutków prawnych.

Sąd Najwyższy w obecnym składzie podziela ten pogląd, a także przedstawioną w powołanych orzeczeniach argumentację prawną na jego poparcie, nie dostrzegając jakichkolwiek powodów by od niej odstąpić. Kierowanie się powyższym oznacza na gruncie niniejszej sprawy konieczność stwierdzenia, że skoro w składzie Sądu odwoławczego – Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie brał udział sędzia X.Y., orzekający na podstawie wadliwie wydanej delegacji, to sąd utworzony

z jego udziałem był sądem nienależycie obsadzonym w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Bez znaczenia dla oceny stwierdzonego uchybienia pozostają zmiany ustawodawcze, do których doszło z dniem 15 kwietnia 2023 r., w ramach nowelizacji przepisów ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych dokonanej ustawą z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r. poz. 614). Zgodnie z przepisem § 1a, który został dodany do art. 77 ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych: „Przez delegowanie sędziego na czas określony rozumie się również delegowanie na czas pełnienia funkcji lub zajmowania stanowiska, jeżeli ustawa określa okres, na jaki obejmuje się funkcję lub stanowisko”. W art. 23 ust. 2 powołanej ustawy nowelizującej zapisano natomiast: „Delegowanie sędziego na czas pełnienia funkcji lub zajmowania stanowiska dokonane przed dniem wejścia w życie niniejszego przepisu uznaje się za delegowanie na czas określony. Udział sędziego delegowanego na czas pełnienia funkcji lub zajmowania stanowiska przed dniem wejścia w życie niniejszego przepisu w składzie sądu nie wpływa na prawidłowość obsady sądu, w tym nie może być podstawą do stwierdzenia, że:

- 1) skład sądu był sprzeczny z przepisami prawa w rozumieniu ustawy zmienianej w art. 1 lub
- 2) sąd był nienależycie obsadzony w rozumieniu ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 1375, 1855, 2582 i 2600 oraz z 2023 r. poz. 289), lub
- 3) w składzie sądu uczestniczyła osoba nieuprawniona”.

Zaznaczyć przy tym trzeba, że w realiach procesowych niniejszej sprawy wyrażone powyżej stanowisko Sądu Najwyższego nie wynika z krytycznej oceny rozwiązania wprowadzonego w art. 77 § 1a Prawa o ustroju sądów powszechnych, choć budzi ono istotne zastrzeżenia co do zgodności ze standardami stanowiącymi treść prawa do sądu ustanowionego ustawą określonego w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP i art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 1993 r., Nr 61, poz. 284 ze zm.). Rozwiązanie to nie zmieniło bowiem istoty „delegowania sędziego na czas pełnienia funkcji” i nie usunęło przyczyn jego wadliwości, które zostały wskazane w orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Nie tracąc z pola widzenia wagi tego problemu, stwierdzić trzeba, że na gruncie rozpoznawanej sprawy pierwszoplanowe znaczenie mają jednak kwestie intertemporalne, a przede wszystkim to, że postępowanie, w którym orzekał sędzia na podstawie wadliwie wydanej delegacji zostało prawomocnie zakończone przed wejściem w życie ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw. Stylistyka unormowania zawartego w art. 23 ust. 2 tejże ustawy nie wskazuje, aby miało mieć ono zastosowanie do spraw, które zostały prawomocnie zakończone. Pozostawałoby to zresztą w sprzeczności z jedną z podstawowych reguł prawa intertemporalnego, tj. *tempus regit actum*, w myśl której, ocenę tego, czy doszło do naruszenia prawa procesowego i jakie są jego konsekwencje, należy prowadzić w oparciu o przepisy w brzmieniu obowiązującym w czasie postępowania sądowego, w którym miało dojść do takiego naruszenia prawa. W tym zakresie zgodzić się trzeba z poglądem, zgodnie z którym „nie jest dopuszczalna retroaktywna sanacja z mocy prawa prawomocnego, lecz wadliwego wyroku, na skutek zmiany przepisów procesowych wchodzących w życie dopiero po uprawomocnieniu się tego wyroku” (tak. R. Kmiecik, Postępowanie karne - wpływ zmiany przepisów ustawy na zakres oddziaływania bezwzględnej przyczyny odwoławczej. Glosa do postanowienia SN z dnia 9 lipca 2015 r., III KK 375/14, OSP 2016, nr 7-8, K 71).

Niemniej istotne jest i to, że w polskim porządku prawnym sprawowanie wymiaru sprawiedliwości, jest wyłączną domeną sądów (art. 175 ust.1 Konstytucji). Żaden inny organ władzy publicznej nie może go sprawować, przejmując kompetencje sądów. W ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości, Sąd Najwyższy i sądy powszechne, będąc zobowiązane do stosowania przepisów Konstytucji i ustaw, są uprawnione również do dokonywania ich wykładni. Stąd też ustawodawca, realizując władzę ustawodawczą może dokonywać zmian obowiązujących przepisów, wprowadzać nowe, ale nie może w ramach uchwalanych ustaw dokonywać wykładni obowiązującego prawa i skutecznie narzucać sądom jej stosowanie (tak również wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2023 r., III KO 70/23).

W związku z tym, że wadliwość składu Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie w postaci zasiadania w nim Sędziego orzekającego na podstawie delegacji nie

wywołującej skutków prawnych dotyczy nie tylko sytuacji procesowego skazanego M. M., ale wszystkich współoskarżonych, co do których Sąd ten przeprowadzał kontrolę odwoławczą w związku z wniesionymi apelacjami od wyroku Sądu I instancji, konieczne było rozważenie konieczności zastosowania wobec nich art. 435 k.p.k. w zw. z art. 545 § 1 k.p.k., z uwagi na tę tożsamość względów przemawiających za uchyleniem wyroku Sądu odwoławczego także i w stosunku do nich. Czyniąc to w pierwszej kolejności zauważyć należy, iż – stosownie do treści art. 542 § 5 k.p.k. – w zaistniałym układzie procesowym, kiedy to Sąd odwoławczy, po rozpoznaniu apelacji wniesionej przez prokuratora na niekorzyść M. M. i D. K., utrzymał w mocy wyrok Sądu I instancji uniewinniający ich od popełnienia (wskazanych powyżej) czynów i od daty uprawomocnienia się tego orzeczenia upłynęło już prawie 4 lata i 10 miesięcy - w zakresie tego rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego, wznowienie z urzędu postępowania i uchylenie – w tej części – wyroku tego Sądu, nie było już możliwe. Byłoby to bowiem działanie na niekorzyść wspomnianych oskarżonych. Natomiast odnośnie pozostałych oskarżonych, co do których orzekał Sąd Apelacyjny, należało postąpić tak jak nakazuje przepis art. 435 k.p.k. w zw. z art. 545 § 1 k.p.k. Brak jest bowiem podstaw do zastosowania i wobec nich regulacji z art. 542 § 5 k.p.k. Wprawdzie od daty uprawomocnienia się przedmiotowego orzeczenia upłynął wspomniany, dłuższy niż rok, okres czasu, niemniej jednak nie ma przesłanek do uznania, że to wznowienie postępowania byłoby na niekorzyść owych oskarżonych. Zważywszy z jednej strony na treść zarzutów podnoszonych w apelacjach wywiedzionych przez obrońców oskarżonych: G. K., K. K. i K. S., z drugiej zaś na treść zapadłych w wyroku Sądu Apelacyjnego odnośnie ich rozstrzygnięć, które w dalszym postępowaniu muszą być respektowane, wznowienie wobec nich postępowania nie będzie działaniem na ich niekorzyść. Może ono (choć nie musi) przynieść inną, dla nich korzystniejszą, ocenę tych wniesionych na ich rzecz apelacji.

W tym stanie rzeczy, bez badania wpływu stwierdzonego uchybienia na treść orzeczenia i potrzeby odniesienia do innych okoliczności dotyczących sędziego X.Y., Sąd Najwyższy, na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., wznowił z urzędu postępowanie w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 16 kwietnia 2019 r., sygn. akt II A Ka 29/18, zmieniającym wyrok Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu z dnia 24 maja 2017 r., sygn.

akt II K 11/14, uchylił wyrok Sądu II instancji i przekazał mu sprawę do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Orzeczenie o kosztach zapadło na podstawie przepisu art. 638 k.p.k.

[PGW]

[a!]